

بررسی زمینه های توسعه آموزش فراگیر و موانع اجرای آن

سلیمان کابینی مقدم^{۱*}، علی سیاحی^۲، علی خلخالی^۳

(۱) و (۲) پژوهشگر آموزش و پرورش

(۳) استادیار. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

* نویسنده مسئول: S_kabini@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله ۸۸/۵/۷ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۸۸/۵/۹ تاریخ پذیرش مقاله ۸۸/۷/۲۹

چکیده

موفقیت اجرای آموزش فراگیر در نقاطی که طرح
سنجش و طرح توانبخشی مبتنی بر جامعه در آنجا
انجام شده، نسبت به سایر نقاط بیشتر است. همچنین
قسمتی از نتایج، حاکی از آن است که در نظام
آموزشی فراگیر به تفاوتهای فردی دانش آموزان
بسیتر توجه شده و احتمال ایجاد تعامل اجتماعی و
مهارت دوستیابی در بین دانش آموزان عادی و دارای
نیازهای ویژه افزایش می یابد. مجریان طرح فراگیر
معتقدند که در نظام آموزشی فراگیر امکان تبدیل
شدن همه دانش آموزان اعم از عادی و دارای
نیازهای ویژه به شهروندانی آگاه و کارمند بیشتر
است.
کلید واژه گان: درمان شناختی- رفتاری، آموزش
ابزار وجود، رضایت شغلی، فرسودگی شغلی

این تحقیق به دنبال بررسی زمینه های توسعه
طرح آموزش فراگیر و موانع اجرایی آن در استان
مازندران می باشد تا با مطالعه و تحلیل دیدگاههای
مجریان طرح، راهکارهای عملی را در این زمینه ارائه
نماید. برای رسیدن به داده های مورد نظر از
پرسشنامه محقق ساخته ای متشکل از ۷ محور اصلی
با ۳۹ سؤال استفاده شده است. به همین منظور در
یک طرح تحقیق توصیفی- زمینه ایی ۳۹۶ نفر از
کارشناسان اداری، مدیران و معلمان مجری طرح
آموزش فراگیر در استان مازندران به صورت ترکیبی
از روش های نمونه گیری خوشه ای و تصادفی طبقه
ای در چند مرحله گزینش شده و به پرسشنامه
مذکور پاسخ داده اند. روایی ابزار پژوهش بر اساس
دیدگاه صاحب نظران حوزه آموزش و پرورش استثنایی
و کارشناسان آشنا به مسایل آموزش تلفیقی و فراگیر
بوده و برای تعیین اعتبار مربوط برابر ۰.۷۱ محاسبه
شده است. اطلاعات بدست آمده با استفاده از
مجذور کا (خی دو) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته
است. بخشی از یافته ها نشان داد که مدیران بیشتر از
معلمان و کارشناسان اداری اعتقاد دارند که احتمال

مقدمه

فلسفه ای است که توانایی ها و نیازها را به عنوان مقوله ای طبیعی فرض کرده و به جامعه فرصت مسؤلیت پذیری می دهد تا به سوی یادگیری و رشد کل جامعه حرکت کند . فراگیر سازی مستلزم تغییر ساختار نظام آموزشی و اجتماع است و آموزش فراگیر بدان معناست که همه دانش آموزان از جمله آنهایی که ناتوانایی دارند به نزدیکترین مدرسه محل سکونت بروند . در واقع مدارس طرح فراگیر به منظور تأمین نیازهای همه نو آموزان سازماندهی شده اند. بیکر^۴ (۱۹۹۵) معتقد است آموزش فراگیر باعث می شود تا تمامی کودکان حتی کودکان دارای نیازهای ویژه از آموزش کارآم د برخوردار شوند . احمدی و آهنگری (۱۳۸۰) تلاش کرده اند تا از نظرات معلمان و کارشناسان آموزش و پرورش استثنایی در خصوص طرح فراگیر مطلع شوند در این گزارش مشخص شده است که این طرح می تواند از حذف عده ای از دانش آموزان در طول دوره تحصیلی جلوگیری کند . اما این کارشناسان بر این اعتقاد بودند که جا معه برای پذیرش طرح آموزش فراگیر، احتیاج به فرهنگ سازی و تبلیغات مناسب دارند. آنان بر این باور بودند که افزایش سطح اطلاعات معلمان و دانش آموزان مدارس عادی از وضعیت دانش آموزان استثنایی، راهکار مناسبی جهت افزایش بازدهی طرح فراگیر است . صالحی (۱۳۸۴) بیان می کند که شیوه آموزش فراگیر در استان اصفهان هنوز نتوانسته با ساختار فرهنگی جامعه ما متناسب گردد و قرار گرفتن کودکان دارای نیازهای ویژه در کنار کودکان عادی ممکن است برای بسیاری از خانواده ها قابل پذیرش نباشد . این موضوع ممکن است روی نگرش دانش آموزان عادی نسبت به دانش آموزان دارای نیازهای ویژه و نوع برخورد رفتاری آنها تأثیر منفی بگذارد. بنابراین لازم

حدود ۱۲ درصد از افراد جامعه به نوعی با دیگران متفاوت می باشند . در پاره ای از موارد این نسبت را تا ۱۸ درصد نیز عنوان کرده اند . این میزان شامل ۱ تا ۲ درصد کودکان با ناتوانایی های شدید هستند که پیش از این در مدارس خاص^۱ جایگزین شده اند و هنگامی که دیگر ناتوانایی ها از جمله ناتوانایی های یادگیری^۲ و مشکلات رفتاری^۳ را نیز به این تعریف اضافه کنیم، شمار دانش آموزانی که انتظار می رود در مدارس عادی دارای ناتوانی باشند ۱۵ تا ۱۶ درصد گزارش می شوند. یکی از معضلات جدی که هنوز در برخی از جوامع بشری به چشم می خورد، بی اعتنایی به تفاوتهاست که به تبع آن در طراحی و سازمان دهی زیر ساخت های اجتماع نیز کمتر به این واقعیت توجه می شود . بی تردید آموزش و پرورش مهمترین نهاد اجتماعی است که از دی باز با این معضل دست به گریبان بوده و این تناقض را پیش رو داشته است که آیا وظیفه آموزش و پرورش صرفاً توجه به تربیت نخبگان محدودی است که قرار است آینده کشور را به دست گیرند؟ یا تربیت تمام کودکان و دانش آموزان را ورای تفاوتهای آنان به عهده دارد؟ بدون شک وجود این تنوع و تفاوت وظیفه دولت ها را در برنامه ریزی و اجرای خط مشی آموزشی به مراتب دشوار تر می کند، زیرا از یک سو لازم است به این تنوع و تفاوت احترام گذاشته شود و از سوی دیگر دست کم وحدتی که لازمه بقای هر جامعه است حفظ شود(ساعی منش، ۱۳۸۲). رویکرد آموزش فراگیر به دنبال آن است که تمامی دانش آموزان را صرف نظر از تفاوتها و سطح توانمندیها تحت پوشش آموزش مناسب و مؤثر قرار دهد . آموزش فراگیر مبتنی بر

1 . Special Schools
2 . Learning Disabilities
3 . Behavioral Disorders

4 . Baker

- ۳- محدودیتهای اجرای طرح آموزش فراگیر در استان مازندران از دیدگاه مجریان برنامه چگونه است؟
- ۴- مجریان برنامه پیرامون پشتیبانی آموزشی از اجرا و توسعه طرح آموزش فراگیر در استان مازندران چه دیدگاهی دارند؟
- ۵- مجریان برنامه در رابطه با اجرا و توسعه طرح فراگیر، چه فرصت ها یا موانع درون سازمانی را پیش بینی می کنند؟
- ۶- مجریان برنامه در رابطه با اجرا و توسعه طرح فراگیر، چه فرصت ها یا موانع برون سازمانی را پیش بینی می کنند؟
- ۷- دیدگاه مجریان برنامه در خصوص نظام آموزش فراگیر چگونه است؟

روش تحقیق

در این تحقیق با توجه به هدف ها، ماهیت موضوع پژوهش، ماهیت سؤال های پژوهش و امکانات اجرایی موجود، از روش تحقیق توصیفی^۲ از نوع زمینه یابی^۳ استفاده شده است.

جامعه، نمونه و روش نمونه گیری. جامعه آماری در این تحقیق، شامل کلیه کارشناسان اداری به تعداد ۱۶۹۴ نفر، مدیران مدارس ابتدایی به تعداد ۲۴۸۴ نفر و معلمان مدارس ابتدایی نیز به تعداد ۱۳۲۰۱ نفر می باشند که در ۳۳ اداره آموزش و پرورش استان مازندران فعالیت دارند. بنابراین در سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶ تعداد کل جامعه آماری مربوطه ۱۷۳۷۹ نفر می باشد. برای نمونه گیری در این تحقیق، از روشهای نمونه گیری خوشه ای^۴ و

است بسترهای فرهنگی مناسبی را برای پذیرش این طرح مهیا نمود. کابینی مقدم (۱۳۸۴) نیز معتقد است که میان دیدگاه مخاطبان آموزش فراگیر در استان گیلان در خصوص سؤالی مبنی بر اتلاف وقت کلاس درس به خاطر حضور دانش آموزان ویژه در آن، تفاوت معنی داری مشاهده می شود. ۷۱/۲۹ درصد اولیای دانش آموزان با نیازهای ویژه معتقدند که هیچ وقت چنین اظهار نظری از سوی والدین دانش آموزان عادی مطرح نشده است. در همین رابطه ۴۹/۰۱ درصد معلمان و ۴۳/۶۱ درصد مدیران اعتقاد داشتند که اولیای دانش آموزان عادی در بیشتر اوقات، طرح فراگیر را موجب اتلاف وقت کلاس درس فرزندان شان می دانند. نظر به اینکه طرح آموزش فراگیر در مدارس دوره ابتدایی استان مازندران در حال اجراست لذا به جهت کمک به اجرای موفقیت آمیز طرح مذکور، این پژوهش به دنبال بررسی زمینه های توسعه آموزش فراگیر و موانع اجرای آن در استان مازندران می باشد. از این روی، هدف کلی این تحقیق، اجرا و توسعه مناسب طرح آموزش فراگیر برای دانش آموزان دارای نیازهای ویژه^۱ در استان مازندران می باشد و بر همین اساس سؤال های تحقیق عبارتند از:

- ۱- مجریان برنامه پیرامون فرهنگ سازی لازم برای اجرا و توسعه طرح آموزش فراگیر در مازندران چه دیدگاهی دارند؟
- ۲- مجریان برنامه، در رابطه با ویژگی های نیروی انسانی برای اجرا و توسعه طرح فراگیر چه دیدگاهی دارند؟

۲. Descriptive Research

۳. Survey Method

۴. Cluster Random Sampling

۱. Students With Special Needs

حاصله بدین شرح می باشد: محور اول در خصوص فرهنگ سازی شامل ۵ سؤال با اعتبار ۰.۷۸ محور دوم پیرامون ویژگی های نیروی انسانی طرح شامل ۵ سؤال و اعتبار آن ۰.۸۰ محور سوم در خصوص محدوده اجرایی طرح شامل ۴ سؤال با اعتبار ۰.۸۱ محور چهارم در خصوص چگونگی پشتیبانی آموزشی از طرح فراگیر شامل ۷ سؤال با اعتبار ۰.۷۴ محور پنجم در رابطه با فرصت ها یا موانع درون سازمانی طرح شامل ۶ سؤال با اعتبار ۰.۷۲ محور ششم پیرامون فرصت ها یا موانع برون سازمانی شامل ۷ سؤال بلعبار ۰.۷۰ محور هفتم در خصوص بررسی دیدگاه مجریان نسبت به نظام آموزشی فراگیر شامل ۵ سؤال و اعتبار مربوطه نیز برابر ۰.۸۲ محاسبه شده است. ضمناً اعتبار کلی سؤال های موجود در خرده بخش ها نیز مورد بررسی قرار گرفته که اعتبار آن برابر ۰.۷۱ می باشد.

شیوه اجرا. برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق، ابزار (پرسشنامه) مربوطه از طریق پرسشگران^۷ اقدام شده است بدین صورت که در هر یک از ۱۲ شهر انتخابی یک نفر مسئولیت اجرای پرسشنامه بر روی جمعیت نمونه را بر عهده داشت. شایان ذکر است که پرسشگران مورد نظر از بین افراد علاقه مند و با تحصیلات دانشگاهی مرتبط انتخاب و پس از شرکت در یک جلسه توجیهی فعالیت خود را به صورت همزمان آغاز نموده اند. لازم به توضیح است که کلیه پرسشنامه ها پس از تکمیل توسط مجریان طرح آموزش فراگیر، از طریق پرسشگران جمع آوری شده و برای اقدامات بعدی تحویل پژوهشگر شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده ها . برای تجزیه و

تحلیل اطلاعات، روش های آمار توصیفی شامل

تصادفی طبقه ای^۱ استفاده شد. بنابراین پس از انتخاب تعداد ۱۲ اداره آموزش و پرورش (به روش خوشه ای) شامل: سازمان آموزش و پرورش استان، ناحیه ۲ ساری، بابلسر، بابل، کیاکلا، بند پی شرقی، قائم شهر، نور، تنکابن، چالوس، نکاء و بهشهر از ۳ حوزه مرکزی، شرقی و غربی، تعداد جمعیت نمونه (با استفاده از روش تصادفی طبقه ای) به ۳۹۶ نفر رسید. در ضمن نمونه گیری از ادارات آموزش و پرورش استان به دلیل حجم گسترده آن می باشد. همچنین انتخاب ۱۲ اداره از بین ۳۳ آموزش و پرورش نیز الگو برداری از نمونه گیری سایر پژوهشگران در تحقیقات مشابه و در همان استان بوده است.

ابزار. برای جمع آوری داده های مورد نیاز پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته^۲ و از نوع بسته پاسخ^۳ به صورت دو جوابی (بله یا خیر) در قالب ۷ محور کلی و در مجموع ۳۹ سؤال جزئی به شرح ذیل استفاده شده است: پرسشنامه با یک متن اولیه شروع شده سپس به جمع آوری اطلاعات در مورد آموزشگاه و ویژگی های فردی کارشناسان اداری، مدیران و معلمان پرداخته است. در ادامه نیز هر یک از محورهای اصلی تحقیق، از طریق سؤال های زیر شاخه خود مورد پرسش واقع شده است. روایی^۴ ابزار پژوهش بر اساس دیدگاه صاحب نظران حوزه آموزش و پرورش استثنایی و کارشناسان آشنا به مسایل آموزش تلفیقی و فراگیر بوده و برای پایایی^۵ آن نیز از ضریب آلفای کرونباخ^۶ به شرح ذیل استفاده استفاده شده است. اعتبار هر یک از محورهای اصلی ابزار از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و نتایج

1. Stratified Random Sampling

2. Researcher-made Questionnaire

3. Structured Closed Question

4. Validity

5. Reliability

6. Cronbach's Coefficient Alpha(α)

7. Interviewers

محاسبه فراوانی و درصد به کار رفته است. همچنین متناسب با داده ها و سؤال های تحقیق از آمار استنباطی از جمله مجذور کا (خی دو)^۱ و ضریب توافقی فی^۲ استفاده شده است.

یافته ها

در این قسمت یافته های مربوط به هر یک از محور های اصلی تحقیق ارائه شده است. نظر به این که هر یک از این محور ها از سؤال های جزئی تشکیل شده است، بنابراین در جداول مشخصی هر یک از یافته های ۷ محور اصلی به همراه سؤال های جزئی به صورت اعداد و ارقام مربوطه آورده شده است.

---

^۱ . Chi-Square

^۲ . Phi Coefficient

جدول شماره ۱. دیدگاه مجریان برنامه پیرامون فرهنگ سازی لازم برای اجرا و توسعه طرح آموزش فراگیر

محور	سؤال های جزئی	X^2 _م	X^2 _ع	α	df	معناداری phi	تفاوت
اول	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر فرهنگ سازی بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۵/۵۵	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۹
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر آرایه اطلاعاتی درباره معلولیت بر موفقیت طرح فراگیر	۱۵/۱۵	۵/۹۹	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۹
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر اجرای برنامه های تبلیغاتی بر فراهم نمودن زمینه پذیرش طرح آموزش فراگیر	۵/۵۵	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۱۱
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر توجه به نگرش عوامل اجرای بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱/۹۶	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۷
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر ایجاد نگرش مثبت در مسؤلان آموزش و پرورش بر موفقیت آموزش فراگیر	۱۳/۶۰	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۹

اولین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان می باشد که مجریان برنامه، پیرامون فرهنگ سازی لازم برای اجرا و توسعه طرح در مازندران چه دیدگاهی دارند؟ این قسمت از ۵ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که دیدگاه مجریان برنامه در مورد ۳ سؤال تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است. در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۹۴/۲٪)، مدیران (۹۸/۷۳٪) و معلمان (۹۲/۹٪)] اعتقاد دارند که قبل از اجرای طرح آموزش فراگیر، فرهنگ سازی لازم برای پذیرش طرح، اجرای برنامه های تبلیغاتی مناسب (برگزاری همایش ها، نمایش فیلمی از توانمندی معلولین و ...) در رابطه با طرح و توجه به دیدگاهها و نگرش عوامل اجرایی، احتمالاً باعث موفقیت آموزش فراگیر خواهد شد.

همچنین پس از بررسی و تجزیه و تحلیل ۲ سؤال دیگر محرز گردید که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ می باشد و بر همین اساس میان دیدگاه مجریان طرح فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که: ۱- معلمان (۹۳/۶٪) بیش از مدیران (۸۸/۷٪) و کارشناسان اداری (۷۶/۱٪) اعتقاد دارند که آرایه اطلاعات درباره معلولیت به کل دانش آموزان عادی کلاس و مدرسه می تواند در پذیرش دانش آموزان دارای نیازهای ویژه در کلاسهای فراگیر مؤثر باشد. ۲- کارشناسان اداری (۱۰۰٪) و مدیران (۱۰۰٪) بیشتر از معلمان (۸۷/۵٪) اعتقاد دارند که ایجاد نگرش مثبت در مسؤلان آموزش و پرورش و سایر ادارات می تواند به عنوان راهکار مناسبی برای اجرای موفق طرح آموزش فراگیر باشد.

جدول شماره ۲. دیدگاه مجریان برنامه در رابطه با ویژگیهای نیروی انسانی اجرا و توسعه طرح آموزش فراگیر

محور	سؤال های جزئی	X^2 _م	X^2 _ج	α	df	معناداری phi	تفاوت
دوم	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر بکارگیری عوامل اجرایی فارغ التحصیل رشته علوم تربیتی بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱۴/۱۷	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۸
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر بکارگیری عوامل اجرایی علاقه مند به همکاری با طرح بر موفقیت آموزش فراگیر	۳/۲۱	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۹
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر بکارگیری عوامل اجرایی با سابقه کاری بیشتر بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱۰/۹۱	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۶
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر بکارگیری عوامل اجرایی همجنس با دانش آموزان کلاس بر موفقیت آموزش فراگیر	۱/۳۱	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۵
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر بکارگیری عوامل اجرایی دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱۴/۶۸	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۹

شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ می باشد و بر همین اساس میان دیدگاه مجریان طرح آموزش فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که ۱- مدیران (۹۲/۵٪) بیشتر از معلمان (۷۰/۷٪) و کارشناسان اداری (۶۰/۹٪) اعتقاد دارند که در اجرای طرح فراگیر اگر فارغ التحصیلان رشته علوم تربیتی به کار گرفته شوند، احتمال موفقیت طرح افزایش خواهد یافت. ۲- مدیران (۸۱/۱٪) بیشتر از کارشناسان اداری (۶۷/۴٪) و معلمان (۵۷/۹٪) اعتقاد دارند که در اجرای طرح آموزش فراگیر اگر از عوامل اجرایی دارای سابقه بالاتر استفاده خدمتی به عمل آید، احتمال موفقیت طرح آموزش فراگیر افزایش خواهد یافت. ۳- کارشناسان اداری (۹۵/۷٪) بیشتر از مدیران (۶۸/۸٪) و معلمان (۷۳/۱٪) اعتقاد دارند که در اجرای طرح آموزش فراگیر اگر از عوامل اجرایی دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر استفاده

دومین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان می باشد که مجریان برنامه، در رابطه با ویژگی های نیروی انسانی برای اجرا و توسعه طرح ف راگیر چه دیدگاهی دارند؟ این قسمت نیز از ۵ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که دیدگاه مجریان برنامه در مورد ۲ سؤال تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است. در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۸۳/۷٪)، مدیران (۸۴٪) و معلمان (۸۱٪)] اعتقاد داشتند که بکارگیری عوامل اجرایی علاقه مند به همکاری با طرح و نیز انتخاب عوامل اجرایی طرح که همجنس (مرد/ زن) با دانش آموزان دارای نیازهای ویژه کلاسهای فراگیر باشند، احتمال موفقیت طرح آموزش فراگیر را افزایش خواهد داد. همچنین پس از بررسی و تجزیه و تحلیل ۳ سؤال دیگر پیدا

خدمتی به عمل آید، احتمال موفقیت طرح افزایش خواهد یافت.

جدول شماره ۳. محدوده اجرای طرح آموزش فراگیر در استان مازندران از دیدگاه مجریان برنامه

محور	سؤال های جزئی	X^2 م	X^2 ج	$\hat{u}$	df	معناداری phi	تفاوت
سوم	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر اجرای طرح در تعداد محدودی از مدارس بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱۲/۱۰	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۷
سوم	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر آمادگی اداره آموزش و پرورش شهرستان بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱/۳۶	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۵
سوم	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر طرح سنجش بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۹/۴۷	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۵
سوم	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر طرح توانبخشی مبتنی بر جامعه بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱۱/۸۲	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۷

آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ می باشد و بر همین اساس میان دیدگاه مجریان طرح آموزش فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که : ۱-معلمان (۰/۸۸/۷) و کارشناسان اداری (۰/۷۸/۳) اعتقاد دارند که برای جلوگیری از خطا در اولین سال اجرا اگر طرح آموزش فراگیر تنها در تعدادی از مدارس اجرا شود، احتمال موفقیت طرح مذکور افزایش خواهد یافت . ۲- مدیران (۰/۹۶/۲) بیشتر از معلمان (۰/۸۳/۵) و کارشناسان اداری (۰/۷۳/۹) اعتقاد دارند که احتمال موفقیت طرح فراگیر در نواحی که طرح سنجش در آنجا اجرا شده نسبت به سایر نقاط افزایش خواهد یافت. ۳- معلمان (۰/۹۰/۹) بیشتر از مدیران (۰/۹۰/۶) و کارشناسان اداری (۰/۷۳/۹) اعتقاد دارند که اجرای طرح آموزش فراگیر در مناطقی که تحت پوشش طرح توانبخشی مبتنی بر جامعه باشد، می تواند باعث افزایش موفقیت طرح آموزش فراگیر شود.

سومین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان است که محدوده اجرای طرح آموزش فراگیر در استان مازندران از دیدگاه مجریان برنامه چگونه است؟ این قسمت نیز از ۴ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که میان دیدگاه مجریان برنامه در مورد یک سؤال، تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است . در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۰/۸۴/۸)، مدیران (۰/۷۹/۲) و معلمان (۰/۸۵/۵)] اعتقاد داشتند که بهترین زمان برای اجرای طرح فواگیر وقتی است که ادارات آموزش و پرورش شهرستانها اعلام آمادگی نمایند و در این صورت است که احتمال موفقیت طرح مذکور افزایش می یابد . همچنین پس از تجزیه و تحلیل ۳ سؤال دیگر پیدا شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه

جدول شماره ۴. دیدگاه مجریان برنامه پیرامون پشتیبانی آموزشی از طرح آموزش فراگیر

محور	سؤال های جزئی	X^2 م	X^2 ج	$\hat{u}$	df	معنا داری phi	تفاوت
چهارم							

۰/۲۵	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۲	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر مراکز مشکلات یادگیری بر موفقیت طرح فراگیر
۴/۴۹	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۱۰	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر به کارگیری معلمان رابط بر موفقیت طرح فراگیر
۳/۹۱	۹/۲۱	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۹	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر استفاده از دانش آموزان قوی کلاس بر موفقیت طرح آموزش فراگیر
۶/۵۴	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	هست	۰/۱۲	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر ایجاد اتاق های مرجع بر موفقیت طرح آموزش فراگیر
۱۴/۵۵	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۹	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر برگزاری دوره های ضمن خدمت بر موفقیت طرح آموزش فراگیر
۵/۱۹	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۱۱	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر ارایه واحدهای درسی مرتبط با فراگیر در دوران دانشگاهی بر موفقیت طرح آموزش فراگیر
۰/۶۵	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۴	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر برگزاری جلسات تبادل تجربه بر موفقیت طرح آموزش فراگیر

فراگیر (دانش آموزان دارای نیازهای ویژه) در دوران دانشگاهی برای دانشجویان رشته دبیری و برگزاری جلسات تبادل تجربه برای عوامل اجرایی طرح، شیوه مناسبی برای پشتیبانی آموزشی از طرح فراگیر می باشد و در صورت انجام این راهکارها احتمال موفقیت آموزش فراگیر افزایش می یابد. همچنین پس از بررسی و تجزیه و تحلیل ۲ سؤال دیگر پیدا شد که X^2 محاسبه شده بز رگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ می باشد و بپهمن اساس میان دیدگاه مجریان طرح آموزش فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که ۱- کارشناسان اداری (۹۷/۸٪) بیشتر از معلمان (۸۵/۵٪) و مدیران (۸۱/۱٪) معتقدند که ایجاد و توسعه اتاق های مرجع در مدارس فراگیر شیوه مناسبی برای پشتیبانی آموزشی از طرح فراگیر می باشد. ۲- مدیران (۱۰۰٪) بیشتر از معلمان (۸۹/۲٪) و کارشناسان اداری (۷۹/۱٪) معتقدند که برگزاری

چهارمین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان می باشد که مجریان برنامه پیرامون پشتیبانی آموزشی از اجرا و توسعه طرح فراگیر در استان مازندران چه دیدگاهی دارند؟ این قسمت نیز از ۷ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که دیدگاه مجریان برنامه در مورد ۵ سؤال، تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است. در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۸۹/۱۶٪)، مدیران (۸۶/۸٪) و معلمان (۸۳/۹۶٪)] اعتقاد داشتند که به منظور پشتیبانی آموزشی از طرح فراگیر راهکارهایی چون ایجاد یا توسعه ۵ مراکز مشکلات ویژه یادگیری، به کارگیری معلمان رابط، استفاده از دانش آموزان قوی کلاس برای رفع مشکلات درسی دانش آموزان ضعیف کلاس های فراگیر، ارایه واحد درسی مرتبط با طرح آموزش

دوره های آموزش ضمن خدمت برای عوامل اجرایی پشتیبانی آموزشی از طرح مذکور می باشد. طرح آموزش فراگی ر، یکی از مؤثرترین روشهای

جدول شماره ۵. پیش بینی مجریان برنامه در رابطه با اجرا و توسعه طرح فراگیر

محور پنجم	سؤال های جزئی	X^2 م	X^2 ج	α	df	معناداری phi تفاوت
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر اعتبارات مالی طرح بر موفقیت آموزش فراگیر	۵/۳۶	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر تجهیزات مورد نیاز طرح بر موفقیت آموزش فراگیر	۲/۲۸	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر فضای فیزیکی مدارس مجری طرح بر موفقیت آموزش فراگیر	۴/۱۸	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر دریافت امتیازات ویژه توسط عوامل اجرایی طرح بر موفقیت آموزش فراگیر	۷/۱۴	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	هست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر قوانین جاری آموزش و بهورش بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۳/۶۶	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر تشکیلات مجزا بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۹/۶۱	۹/۲۱	۰/۰۵	۲	هست

تجهیزات مورد نیاز (عینک، سمعک، ویلچر و...) برای مدارس مجری طرح فراگیر، متناسب سازی فضای فیزیکی (تنظیم ارتفاع پله ها، ایجاد رمپ و...) مدارس مجری طرح فراگیر با توجه به شرایط جسمانی دانش آموزان و وجود مراجع تصمیم گیری واحد (نه بصورت بپاکنده و از سوی سازمان های گوناگون) پیرامون طرح آموزش فراگیر احتمال موفقیت طرح افزایش خواهد یافت. و پس از بررسی و تجزیه و تحلیل یکی از سؤال ها نیز مشخص شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد و بپهمین اساس میان دیدگاه مجریان طرح فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که کارشناسان اداری (۹۳/۵٪)

پنجمین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان می باشد که مجریان برنامه در رابطه با اجرا و توسعه طرح فراگیر، چه فرصت ها و موانع درون سازمانی را پیش بینی می کنند؟ این قسمت نیز از ۶ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که دیدگاه مجریان برنامه در مورد ۴ سؤال تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است. در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۸۴/۷۷٪)، مدیران (۸۵/۸۲٪) و معلمان (۸۷/۱۲٪)] اعتقاد داشتند که در صورت تأمین اعتبارات لازم برای اجرای طرح آموزش فراگیر، در نظر گرفتن

بیشتر از معلمان (۹۲/۳٪) و مدیران (۸۱/۱٪) معتقدند که عوامل اجرایی طرح آموزش فراگیر به خاطر فعالیت مضاعفی که در جریان پذیرش دانش آموزان دارای نیازهای ویژه انجام می دهند، بایستی از امتیازات ویژه ای (حق الزحمه، تشویقی و ...) برخوردار شوند. در بررسی سؤال دیگری نیز این نتیجه حاصل شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ است. از این رو با ۹۹ درصد اطمینان می توان گفت

که میان دیدگاه مجریان طرح در مورد وجود تشکیلات مجزا جهت تصمیم گیری برای طرح آموزش فراگیر، تفاوت معنی داری با یکدیگر وجود دارد. به گونه ای که مدیران (۹۲/۵٪) بیشتر از معلمان (۷۷/۱٪) و کارشناسان اداری (۶۷/۴٪) معتقدند که وجود تشکیلات مجزا و در نتیجه تفاوت بودن مراجع تصمیم گیری در آموزش و پرورش یکی از موانع در سر راه اجرای موفق طرح فراگیر خواهد شد.

جدول شماره ۶. پیش بینی مجریان برنامه در رابطه با اجرا و توسعه طرح فراگیر

محور ششم	سؤال های جزئی	X^2 م	X^2 ج	α	df	معناداری phi تفاوت
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر مشارکت والدین دانش آموزان عادی بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۸/۸۵	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	هست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر مشارکت والدین دانش آموزان ویژه بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۱۰/۸۲	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر مشارکت سازمانهای خارجی بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۹/۸۸	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر همکاری سازمان های داخلی بر موفقیت طرح فراگیر	۴/۳۷	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر مشارکت مالی والدین دانش آموزان عادی بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۳/۰۳	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر مشارکت مالی والدین دانش آموزان نیازهای ویژه بر موفقیت طرح فراگیر	۶/۶۳	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	هست
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص اثر همکاری شورای آموزش و پرورش بر موفقیت طرح آموزش فراگیر	۳/۵۰	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست

ششمین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان می باشد که مجریان برنامه در رابطه با اجرا و توسعه طرح فراگیر، چه فرصت ها و موانع برون سازمانی را پیش بینی می کنند؟ این قسمت نیز از ۷ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که دیدگاه مجریان برنامه در مورد سؤال تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است. در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از

طرح فراگیر، احتمال موفقیت آموزش فراگیر افزایش می یابد. ۲- کارشناسان اداری (۱۰۰٪) بیشتر از مدیران (۹۴/۳٪) و معلمان (۸۵/۹٪) معتقدند که در صورت مشارکت سازمانهای خارجی (یونیسف، مجامع مدافع حقوق بشر و ...) احتمال موفقیت طرح فراگیر افزایش می یابد.

از طرف دیگر در بررسی ۲ سؤال دیگر نیز این نتیجه بدست آمد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ است. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که: ۱- مدیران (۹۴/۳٪) بیشتر از معلمان (۸۱/۸٪) و کارشناسان اداری (۷۱/۷٪) معتقدند که در صورت مشارکت والدین دانش آموزان عادی در تصمیم گیری های مدرسه، احتمال موفقیت طرح فراگیر افزایش می یابد. ۲- کارشناسان اداری (۹۷/۸٪) بیشتر از مدیران (۹۶/۲٪) و معلمان (۸۸/۲٪) معتقدند که در صورت مشارکت مالی والدین دانش آموزان دارای نیازهای ویژه، احتمال موفقیت طرح مذکور افزایش می یابد.

اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۸۵/۵٪)، مدیران (۹۴/۳٪) و معلمان (۸۴/۸۶٪)] اعتقاد داشتند که در صورت همکاری سازمانهای داخلی نظیر گروههای و مدافع حقوق افراد، انجمن های غیر دولتی، سازمان های بهزیستی و ...، مشارکت مالی والدین دانش آموزان عادی مدارس مجری طرح فراگیر و نیز در صورت همکاری شورای آم و زش و پرورش با اجرای طرح فراگیر، احتمال موفقیت طرح مذکور افزایش می یابد. پس از بررسی و تجزیه و تحلیل ۲ سؤال دیگر نیز مشخص شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ می باشد و پهمین اساس میان دیدگاه مجریان طرح فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که: ۱- کارشناسان اداری (۱۰۰٪) و مدیران (۱۰۰٪) بیشتر از معلمان (۸۹/۹٪) معتقدند که در صورت مشارکت مالی والدین دانش آموزان دارای نیازهای ویژه در تصمیم گیری های مدارس مجری

جدول شماره ۷. دیدگاه مجریان برنامه نسبت به نظام آموزشی فراگیر

محور	سؤال های جزئی	X^2 م	X^2 ج	α	df	معناداری	phi
هفتم						تفاوت	
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان در نظام آموزشی فراگیر	۸/۸۵	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	هست	۰/۱۵
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص ایجاد شرایط مناسب برای یادگیری در نظام آموزشی فراگیر	۱۰/۸۲	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۶
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص امکان ت بدیل شدن دانش آموزان به شهروندانی کارآمد در نظام آموزشی فراگیر	۹/۸۸	۹/۲۱	۰/۰۱	۲	هست	۰/۱۵
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در خصوص ایجاد تعامل اجتماعی دانش آموزان در نظام آموزشی فراگیر	۴/۳۷	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۱۰
	بررسی مقایسه ای دیدگاه مجریان طرح در	۳/۰۳	۵/۹۹	۰/۰۵	۲	نیست	۰/۰۸

خصوص امکان بهره مندی دانش آموزان از خدمات کارکنان متخصص در نظام آموزشی فراگیر

مجریان طرح آموزش فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که: ۱- مدیران (۹۸/۱٪) بیشتر از معلمان (۹۰/۹٪) و کارشناسان اداری (۹۰/۶٪) معتقدند که در آموزش فراگیر شرایط مناسبی برای یادگیری و پیشرفت دانش آموزان ایجاد می شود. ۲- مدیران (۹۰/۶٪) بیشتر از معلمان (۸۹/۶٪) و کارشناسان اداری (۶۹/۶٪) معتقدند که در نظام آموزشی فراگیر امکان تبدیل شدن همه دانش آموزان اعم از عادی و دارای نیازهای ویژه به شهروندانی آگاه و کارآمد بیشتر است.

بحث و نتیجه گیری

یافته های مربوط به اولین سؤال محوری تحقیق نشان داد که قبل از اجرای آموزش فراگیر بایستی فرهنگ سازی لازم به مقوله هایی ه همچون برگزاری همایشها، نمایش فیلمی از توانمندی معلولین، ارایه اطلاعات درباره معلولیت به کل دانش آموزان عادی کلاس و مدرسه اشاره داشتند. این نتیجه همسو با یافته تحقیق هوسپیان (۱۳۷۸) است که نشان داد ارایه اطلاعاتی در مورد معلولیت، ویژگی های هر کدام از گروه های معلول و کمک هایی که هر گروه به آن نیازمند هستند می تواند برای دانش آموزان بسیار مفید باشد. مطرح کردن این واقعیت که کودکان از توانایی های یکسانی برخوردار نیستند و هر کدام دارای تفاوت هایی هستند می تواند باعث تسهیل رویارویی با معلولیت در کلاسهای فراگیر شود.

یافته های مربوط به دومین سؤال محوری تحقیق نشان داد که دیدگاه و ویژگی های عوامل اجرایی طرح فراگیر در موفقیت طرح مذکور سهم عمده ای دارد. مطالعات مینایی و ویسمه (۱۳۸۰) نیز مؤید این نکته می باشد که یکی از متغیرهای تأثیرگذار در

هفتمین سؤال محوری تحقیق تحت این عنوان می باشد که دیدگاه مجریان برنامه نسبت به نظام آموزشی فراگیر چگونه است؟ این قسمت نیز از ۵ سؤال جزئی تشکیل شده است و پس از تجزیه و تحلیل لازم مشخص شد که دیدگاه مجریان برنامه در مورد ۲ سؤال تفاوت معنی داری با یکدیگر نداشته و مشابه است. در همین رابطه X^2 محاسبه شده کوچکتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که اکثریت مجریان برنامه [کارشناسان (۷۹/۳۵٪)، مدیران (۹۳/۴٪) و معلمان (۸۹/۴٪)]

اعتقاد داشتند که در نظام آموزشی فراگیر احتمال ایجاد تعامل اجتماعی و مهارت دوست یابی در بین دانش آموزان عادی و دارای نیازهای ویژه افزایش می یابد. این گروه همچنین بر این باور بودند که در نظام آموزشی فراگیر امکان بهره مندی همه دانش آموزان (عادی و دارای نیازهای ویژه) از خدمات کارکنان متخصص افزایش می یابد. پس از بررسی و تجزیه و تحلیل یکی از سؤال ها مشخص شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۵ می باشد و بر همین اساس میان دیدگاه مجریان طرح فراگیر تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که کارشناسان اداری (۹۷/۸٪) بیشتر از مدیران (۹۲/۵٪) و معلمان (۸۴/۸٪) معتقدند که در نظام آموزشی فراگیر به تفاوت های فردی دانش آموزان بیشتر توجه می شود.

همچنین پس از بررسی و تجزیه و تحلیل ۲ سؤال دیگر نیز مشخص شد که X^2 محاسبه شده بزرگتر از اندازه مبین جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۰/۰۱ می باشد و بر همین اساس میان دیدگاه

آموزش فراگیر، علاقه و نگرش معلمان نسبت به این موضوع است. در واقع هر چقدر معلمان نگرش مثبت تری نسبت به دانش آموزان دارای نیازهای ویژه داشته باشند، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مذکور بیشتر است.

یافته های مربوط به سومین سؤال محوری تحقیق نشان داد که دیدگاه اکثریت عوامل اجرایی طرح فراگیر در مورد اجرای آموزش فراگیر تفاوت معنی داری با یکدیگر داشتند. به طور نمونه معلمان (۹۳/۶٪) بیشتر از مدیران (۸۸/۷٪) و کارشناسان اداری (۷۸/۳٪) اعتقاد دارند که برای جلوگیری از خطا در اولین سال اجرا، اگر طرح آموزش فراگیر در تعداد محدودی از مدارس اجرا شود احتمال موفقیت طرح افزایش می یابد و این نتیجه هماهنگ با مطالعات سعیدی (۱۳۸۳) است که بیان می کند در مقیاس کلان، تغییر می تواند دشوار و کند باشد. به ویژه کشورهایی که دارای منابع اقتصادی اند کند. در بعضی از کشورها، به سبب عدم دستیابی به آموزش عمومی و یا به سبب فقدان انسجام در ساختار و مدیریت نظام، دشواری های ویژه ای وجود دارد. در این وضعیت ها ممکن است تلاش در سطح کلان ناممکن باشد پس برای آغار تغییر به سوی فراگیر سازی آموزش و پرورش تلاش در سطح خرد ارزشمند می شود.

یافته های مربوط به چهارمین سؤال محوری تحقیق نشان داد که بدون پیش تبانی از طرح فراگیر نمی توان به موفقیت دست یافت. در همین رابطه اکثریت مجریان برنامه اعتقاد داشتند که به منظور پشتیبانی آموزشی از طرح فراگیر راهکار هایی همچون بکارگیری معلمان رابط، استفاده از دانش آموزان ضعیف کلاسهای فراگیر و برگزاری جلسات تبادل و تجربه برای عوامل اجرایی طرح و... شیوه مناسبی برای پشتیبانی آموزشی از طرح فراگیر می

باشد و این با یافته های تحقیق کابینی مقدم (۱۳۸۶) همخوانی دارد در تحقیق مذکور با ۹۹ درصد اطمینان اعلام می کند که دانش آموزان موفق و ناموفق دارای نیازهای ویژه در استان آذربایجان شرقی از نظر داشتن معلم رابط تلفیقی $(X^2=۷/۴۹p=۰/۶۰۰)$ با یکدیگر تفاوت دارند. به طوری که دانش آموزان موفق دارای نیازهای ویژه بیشتر از سایر دانش آموزان، از خدمات معلم رابط تلفیقی بهره مند بوده اند.

یافته های مربوط به پنجمین سؤال محوری تحقیق نشان داد که یک سری فرصت ها یا موانع درون سازمانی، می تواند موجب تسهیل یا کندی اجرای طرح فراگیر به دنبال داشته باشد از آن جمله می توان به اعتبارات مالی، متناسب سازی فضای فیزیکی، تجهیزات توانبخشی و... اشاره کرد. این امر همسو با یافته های کابینی مقدم (۱۳۸۴) است که نشان داد میان دیدگاه مخاطبان طرح فراگیر در استان گیلان اقدامات انجام گرفته در زمینه مناسب سازی فضای فیزیکی مدارس فراگیر تفاوت معنی داری مشاهده می شود. در حالی که ۶۱/۹۷ درصد والدین و ۴۰ درصد معلمان تا حدودی موافق تحقق این موضوع بوده اند، در مقابل ۳۵/۲۱ درصد مدیران از میزان اقدامات صورت گرفته در خصوص مناسب سازی فیزیکی مدارس فراگیر رضایت نداشتند.

یافته های مربوط به ششمین سؤال محوری تحقیق نشان داد که بعضی از فرصت ها در صورتی که به درستی به کار گرفته نشوند ممکن است به عنوان موانعی در اجرای طرح فراگیر مطرح باشند که از آنها تحت عنوان عوامل برون سازمانی یاد می شود. از مواردی که در این زمینه مد نظر عوامل اجرایی طرح فراگیر بود می توان به نحوه همکاری سازمانهای داخلی و خارجی، مشارکت مالی و نیز همفکری والدین دانش آموزان عادی و دارای

۲- قبل از اجرای کامل طرح آموزش فراگیر می بایست طرح به صورت آزمایشی اجرا شود تا نقاط ضعف و قوت آن، توان سازمان آموزش و پرورش و ادارات تابعه، توان نیروی انسانی مورد نیاز طرح، آمادگی احتمالی اولیای مدرسه و خانه برای پذیرش طرح فراگیر مورد بررسی قرار گرفته و جهت کاهش مشکلات احتمالی موجود اقدامات لازم اندی شیده شود.

۳- با توجه به اینکه نیروی انسانی مورد نیاز برای اجرای موفق طرح فراگیر عمدتاً در مناطقی هستند که طرحهای سنجش و توانبخشی مبتنی بر جامعه در آنجا برگزار شده است، بنابراین مناسب خواهد بود که اجرای آزمایشی طرح فراگیر در مکان های مذکور انجام شود تا در اولی ن سال های اجرا از بالاترین امکانات و بهترین شرایط نیروی انسانی برخوردار شده و شانس موفقیت آن بیشتر شود.

۴- از آنجایی که افزایش موفقیت طرح آموزش فراگیر به میزان زیادی با متناسب سازی فضای فیزیکی مدارس مجری طرح ارتباط دارد، بنابراین لازم است این طرح حداقل در او لین گامهای خودش در مدارس اجرا شود که یا فضای متناسب با ویژگی های دانش آموزان دارای نیازهای ویژه رادارد و یا با حداقل هزینه اعتباری

نیازهای ویژه در تصمیم گیری های مدارس مجری طرح آموزش فراگیر و ... اشاره کرد. این یافته همسو با نتایج پژوهش های انجام شده توسط بانک جهانی به نقل از ضیایی (۱۳۸۲) در ۱۵ کشور می باشد که اعلام می کند اگر بنا باشد که آموزش ویژه جداگانه برای همه کودکان با نیازهای ویژه فراهم شود هزینه های مربوط برای کشورهای در حال توسعه بسیار هنگفت و باز دارنده خواهد بود. اما اگر آموزش یکپارچه درون کلاسی با نظام معلم تقویتی برای اکثریت کودکان دارای نیازهای ویژه تدارک دیده شود هزینه های اضافی در صورتی که قابل چشم پوشی نباشد، بسیار اندک خواهند بود.

یافته های مربوط به هفتمین سؤال محوری تحقیق نشان داد که از دیدگاه مجریان برنامه میزان موفقیت نظام آموزشی فراگیر بیشتر است. این دیدگاه بر خلاف یافته های پژوهشی صالحی (۱۳۸۴) است که نشان داد بین دو شیوه آموزش فراگیر و آموزش جدا سازی در استان اصفهان تفاوت معنی داری وجود دارد. بطوری که میانگین دیدگاه دو گروه، از اثر بخشی بیشتر آموزش جدا سازی حکایت دارد. از پیشنهاد های مورد نظر در این تحقیق می توان به نمونه های زیر اشاره کرد:

۱- تهیه بروشور ، تدارک منابع دیداری و شنیداری و نمایش توانمندیهای افراد دارای نیازهای ویژه از طریق رسانه ها می تواند در آماده سازی و الدین و مریمان درگیر در برنامه طرح فراگیر مؤثر باشد و بدین ترتیب ضمن افزایش میزان پذیرش طرح و جلب همکاری مجریان، در کاهش مقاومت والدین و دانش آموزان عادی نیز مؤثر بوده و در نهایت شانس موفقیت طرح را بالا خواهد برد.

- فرهد، مژگان . (۱۳۸۲). *توانبخشی مبتنی بر جامعه و آموزش و پرورش فراگیر* . تهران: پژوهشکده کودکان استثنایی.

- کابینی مقدم، سلیمان . (۱۳۸۴). *بررسی وضعیت طرح آموزش فراگیر در استان گیلان* . طرح پژوهشی پای ان یافته . پژوهشکده تعلیم و تربیت استان گیلان.

- کابینی مقدم، سلیمان . (۱۳۸۶). *عوامل مؤثر بر موفقیت دانش آموزان دارای نیازهای ویژه در مدارس عادی پذیرا* . طرح پژوهشی پایان یافته . پژوهشکده تعلیم و تربیت استان آذربایجان شرقی.

- مینایی، اصغر و ویسمه، علی اکبر. (۱۳۸۰). *عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کم شنوای تلفیقی* . تهران : پژوهشکده کودکان استثنایی.

- هوسپیان، آیس . (۱۳۷۸). *مقدمه ای بر آموزش تلفیقی* . تهران: پژوهشکده کودکان استثنایی.

- Baker, E. T. wang, M. C. & walberg, H. J. (1995). *The Effects of inclusion on learning*. Educational leadership: (p33).

بتوان فضای موردنظر را متناسب سازی کرد.

منابع

- احمدی، محمد کاظم و آهنگری، پریسا . (۱۳۸۰). *آموزش فراگیر از نظر معلمان و کارشناسان آموزش و پرورش استثنایی* . نشریه تعلیم و تربیت استثنایی، شماره های ۶ و ۷.

- ساعی منش، صمد . (۱۳۸۲). *آموزش فراگیر چیست ؟ نشریه تعلیم و تربیت استثنایی، شماره های ۱۸ و ۱۹*.

- سعیدی، ابوالفضل . (۱۳۸۳). *پرونده ای باز در مورد آمو زش فراگیر* . تهران : پژوهشکده کودکان استثنایی.

- صالحی، محمود. (۱۳۸۴). *بررسی مقایسه اثربخشی دو شیوه آموزشی جداسازی و فراگیر خدمات رسانی آموزشی و توانبخشی به دانش آموزان معلول استان اصفهان* . طرح پژوهشی پایان یافته . پژوهشکده تعلیم و تربیت استان اصفهان.

- ضیایی، سوسن . (۱۳۸۲). *زمینه های جهانی حرکت در راستای آموزش فراگیر*. نشریه تعلیم و تربیت استثنایی، شماره های ۱۸ و ۱۹.

Quarterly Journal of Educational Psychology
Islamic Azad University Tonekabon Branch
Vol. 1, No. 1, autumn 2009, No 1

The backgrounds of the development of inclusive education project and obstacles against it

Kabini Moghaddam. Soleyman^{*1}, Sayahi. Ali², Khalkhali. Ali³

1, 2) Researcher's education

3) Faculty member of Islamic Azad University. Tonekabon Branch

* Corresponding author: S_kabini@yahoo.com

Abstract

His research is trying to examine the background of development of inclusive education project and obstacles against in the Mazandaran province and wants to present the practical strategies by studying and analysis the project executor's approaches. A researcher made questionnaire which was composed of 7 axes with 39 questions had been used. To reach the data for this reason ;through several phases;396 persons of official expert; managers and executive teachers of the inclusive education project have been chosen in Mazandaran by cluster and stratified random sampling and the answered to the said questionnaire . The validities of the research devices were bases on the authority's approaches of exceptional education and their experts who were acquainted with the inclusive education problems; and their reliabilities were calculated by Cronbach coefficient α (alpha) which was 71/40% .The data were analyzed by Chi-square. One part of finding shows that the managers; more than the teachers and official experts; believed to the probability of success of the inclusive education project in areas were the measurement projects and community based rehabilitation (CBR) were executed in comparison with other parts one. Other part of the results shows that the inclusive education system pays attention to individual differences and the probability of Social relationship and making friend skill will increase among ordinary students and students with special needs. The executers of the inclusive project believe that in the said project; both all ordinary students and the students with special needs are more flexible to become aware and efficient citizens.

Keywords: Inclusive Education Project, Students with Special Needs, Ordinary Students.